

Twee weken vogels vangen in Zweden.

Bert Winters.

Redenen om in Zweden te gaan ringen. Ten eerste je houdt van rust en ruimte en Zweden is een perfect land om te onthaasten.

Ten tweede wil je graag wat natuur en cultuur van je vakantie-land meemaken en hoe kan dat beter dan wanneer je in direct contact staat met mensen die de locale situatie goed kennen. Je wilt het nuttige met het aangename verenigen en wilt dan wel eens wat ringervaringen uitwisselen met mensen in een totaal andere omgeving.

Persoonlijk vind ik het dan wel prettig, dat de gevangen vogels je op z'n minst nog een beetje bekend voorkomen. Bijkomstigheid: als je dat goed overlegt op de Ringcentrale, bouw je ook weer wat krediet op voor het handhaven van je ringvergunning.

Zo is het gekomen, dat mijn vrouw Els, zoon Mathijs en ondergetekende na een oproep tot medewerking via het onvolprezen 'Ringersnet' van 6 tot 20 juli 2002 als assistenten en als ringer

hebben meegedraaid in Kvismaren Bird Observatory, zo'n 1300 kilometer van Medemblik.

Terrein.

Het natuurreservaat Kvismaren (coördinaten 15° 33"O / 59° 11"N) ligt zo'n 15 km ten zuidoosten van Örebro en beslaat 732 ha. Het terrein bestaat uit een aantal ondiepe, venige plassen met uitgebreide rietkragen, omgeven door rijk begroeide kades met bosschages en soms wat hogere bomen. Van oost naar west doorsnijdt het Kvismarenkanaal het gebied (geen scheepvaart). Er zijn in het nabije verleden ingrepen in het terrein gepleegd ter vergroting van natuurwaarden. Daarbij zijn ook extensief beheerde graslanden als overgangszone naar het omliggende akkerland gecreëerd. Er bevinden zich aan de randen van het gebied, zoals bij zoveel vogelrijke water- en moerasgebieden in Zweden, uitzichttorens en plateaus, van waaruit je schitterend uitzicht hebt over het reservaat. Van beklad-

ding of van misbruik maken van folders of logboeken is geen sprake!

Het Vogelstation, van waaruit (ring-) onderzoek gedaan wordt, is gestart in 1961. Het is een voormalige boerderij, zeer afgelegen maar wel dichtbij het reservaat. De inrichting varieert van poepdoos tot douche en van krakende stapelbedden tot onbepikt internet gebruik en een afwas-machine. Heerlijk rustig.

Methode.

Vanuit het vogelstation wordt speciaal onderzoek gedaan naar Bruine Kiekendief, Kievit, Buidelmees, Spreeuw en later in het seizoen ook aan Kraanvogels en ganzen. Tijdens onze aanwezigheid was Mikael Åhleson vanuit de universiteit van Lund voor drie maanden bezig met een promotie onderzoek aan de Grote Karekiet (o.a. DNA onderzoek). Om het broedsucces van rietvogels te kunnen verklaren, worden elke 10 dagen de bladluizen op het riet geteld.

Het CES project, gestart omdat het jaarlijks een gratis nieuw net opleverde, is dit jaar gestopt. Het lopende ringonderwerk is een in-

tensief monitoring onderzoek: zo mogelijk dagelijks vangen van de derde week in juni tot in oktober. Nadruk ligt vooral op (postjuvenile) rui.

Wij hebben afwisselend op drie verschillende locaties gevangen, in alle gevallen te beginnen met een middel tegen muggen!

De vangplaats "Vallen" ligt langs het Västra Fågelsjön. De maximaal 23 x 9 m Finse netten (geringe hoogte, wel diepe zakken), 1 tot 5 netten diep het riet in, worden aan vaste palen (je bent natuurlijk wel in Zweden) opgezet. In deze tijd van het jaar wordt gepoogd, de netten om 04.30 uur open te hebben (is ca. een half uur *na* zonsopkomst). Dat is vroeg genoeg, want de meeste vogels worden gevangen tussen 6 en 8 uur. Bedenk dat in Nederland bij het CES project rond de langste dag de netten om 04.45 open moeten staan (half uur *voor* zonsopkomst)! Men laat het aantal netten afhangen van de hoeveelheid beschikbare mensen en noteert dan achteraf het aantal net-uren (=meters netten x het aantal uren dat ze hebben open gestaan). De afstand tussen de netten en de ringplek is zo groot,

dat het handig is, dat enkele mensen een fiets mee hebben. Op natte plekken liggen er planken naar de netten toe. Van alle gevangen vogels worden vleugellengte (op 1 mm), vetgraad (schaal 0 – 9) en gewicht (op 0,1 g) bepaald. Van adulte ruiende vogels wordt een complete ruikaart ingevuld en van jonge vogels wordt een postjuvenile ruiscore opgegeven (schaal 1 is nog niet begonnen, tot 6 is helemaal klaar). De vogels worden bewaard in vogelzakken die zelfgemaakt zijn van een plastic vergiet met een katoenen manchet die van boven kan worden dicht gestrikt. De ringen zijn gratis, de maten wijken nogal eens af van die in ons land.

De vangplaats "Banvallen", ook aan weerszijden van een kade maar nu van het Rysjön, waar meer bomen en bosjes zijn. Hier worden ook bomen voorzien van kopspijkers en als netpaal gebruikt. De ringplek bevindt zich bovenop een uitzichttoren met een verdieping lager een overdekte zitplaats in geval van regen. De vangplaats "Äsön" is een eiland in het Hjälmaren, een groot meer ten oosten van Örebro,

eigenlijk buiten het reservaat, maar tijdens de najaarstrek een ideale vangplek waar stuwing van de vogeltrek optreedt. We moesten hier eerst de netbanen vrijmaken van begroeiing. De picknick tafel is aan vervanging toe.

Rond een uur of 11 wordt er gestopt met vangen. Meestal loont het dan ook niet meer. Terug in het Vogelstation nemen de meeste mensen dan een siësta. In de middag worden de vangst data in de computer ingevoerd, samen met een dagboek. In het programma zijn de ons bekende RGG en PRO files van het POOT programma handig gecombineerd tot een geheel.

De ringen zijn van hetzelfde (Zweedse!) fabrikaat als die in Nederland en kennen soms ook dezelfde problemen van moeilijk rond dicht te knijpen zoals wij dat ook al eens hebben gehad. Ze worden per honderd aan een streng geleverd.

Voor ringers is er een tegemoetkoming in de kosten. Assistenten, het onderscheid wordt vrij strikt gehanteerd, ontvangen een nog bescheidener

vergoeding. Maar daar doe je het natuurlijk niet voor, want het gezamenlijk eten (beurtelings koken) vergt al weer een aanzienlijk deel van het bedrag.

Aangezien er naast een estafette ploeg van vaste stafmedewerkers gewerkt wordt met vele, ook buitenlandse stafleden, is de voertaal op het Vogelstation Engels.

De dagelijkse leiding was in handen van een Schot (!), Bill Alexander. Toen die na een week,

hij zat hier al vanaf mei, op een welverdiende vakantie ging, mochten de achttienjarige Andreas Åfeldt en ik de tent draaiende houden. Later in de week kwamen er weer nieuwe mensen, zodat we vrijdag 19/07 met drie ringers, een ringer in opleiding (er worden ook in Zweden beslist eisen gesteld voordat iemand zich voor ringer mag uitgeven) en vier assistenten, ruim 240 vogels wisten af te werken.

Waarnemingen en vangsten

Onverwacht niet gevangen: Roodgesterde Blauwborst (broedt noordelijker, net als Noordse kwikstaart en Noordse kauw), Buidelmees en Ortolaan.

Krenten in de pap: 2 x Noordse Nachtegaal, Taiga Boomkruiper, Grote Karekiet.

Altijd leuk in de hand: Kramsvogel, Paap, Spotvogel, Fluiters, Bonte Vliegenvanger, Glanskop, Geelgors.

Altijd leuk om waar te nemen maar helaas (net) niet gevangen: Bosruiter, Kleine Bonte Specht, Draaihals, Grauwe Klauwier, Scandinavische vorm van Boomklever, Roodmus, Kruisbek, Grote Kruisbek.

Dagelijks: Visarend en Kraanvogel, niet vangbaar natuurlijk al hadden ze voordat wij kwamen, wel twee jonge Kraanvogels uit het veld gepakt en geringd!

Verder: regelmatig een Zeearend. Adders en Ringslangen zitten tot in de netbanen. Voor Elanden moet je normaal gesproken vroeg uit de veren (1 x 1, 1 x 2) en we hebben kennelijk geluk gehad met die ene Bever op onze eerste avond.

Opvallende broedvogels: Roodhalsfuut, Kuifduiker, Roerdomp, Zwarte Stern, Kleine Plevier, Oeverzwaluw.

Waar we onze gastheren de ogen mee uit konden steken: Reuzenster en Zwarte Roodstaart. Het lijkt wel of vogelen en soorten jagen in Zweden hand in hand gaan. Zelfs ventjes van 14 jaar dragen al een pieper op zak en lopen met een Swarowski telescoop rond. Maar daarbij lijkt vangen en ringen van vogels een soort noodzaak in de ontwikkeling van een zichzelf respecterende vogelaar.

Om een indruk te geven van de verhoudingen in de aantallen gevangen en geringde vogels, volgt hieronder een overzicht (07/07 tot en met 19/07).

Torenvalk	5 pullen	Grasmus	9
Kievit	2 pullen	Tuinfluiter	12
Grote Bonte Specht	2	Zwartkop	13
Oeverzwaluw	3	Fluiter	2
Gele Kwikstaart	3	Fitis	89
Witte Kwikstaart	1	Grauwe Vliegenvanger	6
		(4 pullen)	
Winterkoning	1	Bonte Vliegenvanger	6
Roodborst	17	Baardman	56
Noordse Nachtegaal	2	Glanskop	4
Paap	1	Pimpelmees	55
Merel	1	Koolmees	22
Kramsvogel	4	Taiga Boomkruiper	3
Zanglijster	1	Vink	7
Sprinkhaanzanger	1	Groenling	3
Rietzanger	304	Putter	1
Kleine Karekiet	164	Sijs	1
Grote Karekiet	6 (5 pullen)	Geelgors	4
Spotvogel	2	Rietgors	137
		Totaal	950

De vangsten uit 2001 bedroegen 6265 vogels verdeeld over 77 soorten. We ringden in twee weken dus ongeveer een zesde deel van het jaartotaal, maar wel een derde deel van het aantal Rietzangers en Rietgorzen van 2001. In dat jaar werden er geen Grote Bonte Specht en Putter geringd en slechts 1 Oeverzwaluw, 3 Winterkoningen, 7 Noordse Nachtegalen, 3 Kramsvogels, 3 Sprinkhaanzangers en 3 Fluiters.

Discussie.

Het gebruik van andere ringmaten dan in Nederland is wel eens verwarrend, daar zouden best internationale (EURING) afspraken over gemaakt mogen worden.

Het computerprogramma voor de invoer van ringdata is zonder meer handig en het scherm voor het controleren van je eigen invoer is veel overzichtelijker dan het Nederlandse POOT systeem.

In hoog zomer zijn in dit deel van Zweden de nachten kort en moet je elke dag bizar vroeg je bed uit om de netten op tijd vangklaar te hebben. Enige vergoeding hiervoor is niet overdreven. De organisatie is wel zo flexibel, dat je een dag vrijaf kunt nemen, wanneer de vermoeidheid echt toeslaat.

De vogel opbergzakjes hebben niet mijn voorkeur. Ze lijken me lastig schoon te maken. Door schade en schande is mij gebleken, dat je niet per ongeluk een zangertje bij een Geelgors in een zak moet stoppen. Daar kon de Rietzanger echt niet tegen. Gorzen en mezen kunnen per soort wel samen maar kunnen beslist niet met andere soorten gecombineerd worden.

Verder ben ik persoonlijk het nodige wijzer geworden over rui en heb ik vogels veel nauwkeuriger op leeftijd zien brengen dan ik gewend was. Met katerns met foto's over oog- en pootkleur durfde men aan om Kleine Karekieten tot 2 kj en zelfs 3 kj te benoemen. Men beschikte ook over informatie van Grasmus en Rietgors met deze kenmerken. Wij gaan niet verder dan 1 kj en "na 1 kj". Lijkt me een aardig onderwerp voor een instructiedag.

Tot slot kan ik namens vrouw en zoon zeggen, dat ik twee onvergetelijke weken heb doorgebracht in het fantastische natuurreservaat Kvismaren. Een aanrader voor de *echte* liefhebber!

Alle medewerkers daar: nogmaals bedankt.

Bert Winters (ringersnummer 950).

Hauwertstraat 6

1671 EV Medemblik

Commentaar van de Ringcentrale:

Op initiatief van en in overleg met dhr. Winters heeft de Ringcentrale besloten bovengenoemde activiteit te accepteren voor de certificering.

